

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКОВНА ГАЗЕТА • UKRAINISCHE KIRCHENZEITUNG

РІК ВИДАННЯ • JAHRGANG 69

ЖОВТЕНЬ • OKTOBER 2017 • Nr. 20 (2976)

ЦІНА • PREIS • 1,50 EURO

XI

НОРВЕГІЯ – НОВЕ ДУШПАСТИРСТВО

▲ Чин ієрейських свячень диякона Мирона Куспіся. Ліворуч владика Петро Крик, праворуч – норвезький римо-католицький єпископ Івар Ейдсвіг. Осло, 02.09.2017 р.
С-на: Katolsk Informasjonstjeneste

На Літургії особливим гостем був також Бернт Івар Ейдсвіг, норвезький римо-католицький єпископ, дієцезіальний єпископ дієцезії Осло і Апостольський адміністратор територіальної прелатури Тронхейма. Під час виголошення про-

повіді єпископ Бернт наголосив на унікальності цієї події, і, як покликання отця Мирона до священства змусило багатьох глибоко замислитись над виявами християнської солідарності.

У цій Божественній Літургії також взяли участь більше десяти священників латинського та візантійського обрядів. Серед усіх інших були присутні о. Орест Фредина, парох храму Різдва Пресвятої Богородиці у Львові; семінаристи

з Львівської духовної семінарії та семінаристи з Польщі. На закінчення Літургії новопоставлений ієрей Мирон склав подяку всім, хто спричинився до його священничої формації й уділив свої перші ієрейські благословення.

Наступного дня, у неділю 3 вересня, із вдячності за уділену Тайну Священства, о. Мирон відслужив преміційну Божественну Літургію у храмі Святого Йосифа в Осло. Опісля були зачитані

2 вересня 2017 р. Б. ми стали учасниками подвійної історичної події для громади українців у Норвегії. Це була перша Архиєрейська Божественна Літургія у Осло, очолювана Преосвященнішим Владикою та Апостольським Екзархом для українців греко-католиків у Німеччині та Скандинавії – Петром (Криком). Преосвященніший Владика, під час цієї Божественної Літургії у катедральному соборі святого Улава католицької дієцезії Осло, поставив у пресвітери диякона Мирона Куспіся.

декрети екзархату о. Андрієм Дмитриком, канцлером Апостольської Екзархії.

Це були дні духовного піднесення для всіх парафіян. Довгоочікувана та омрія подія, можливість брати участь щонеділі у Літургії візантійського обряду українською мовою, стала реальністю. Назавжди у пам'яті залишиться щедрий спів хору семінаристів та нашої солістки Люди Винницької, спів, що розливається на цілу церкву парафіян у вишиванках.

Піднесеного настрою додавали й ікони візантійського обряду на тетраподі катедрального собору Святого Улава. Перед цими іконами ми багато років поспіль молилися разом з отцем Іваном Мачужаком. Отець вперше приїхав до Осло у далекому 2010 році, відчувши місіонерське покли-

кання. Завдяки послідовній розбудові парафії в Осло упродовж останніх років, щомісячних Літургій у храмі Святого Йосифа та відзначення церковних свят, значно активізувалося й громадське життя українців в Норвегії. За ці роки отець Іван став мудрим наставником і порадником для української громади в Норвегії, добрим другом посольства України в Норвегії. Отцеві Івану вдалося налагодити й тісну взаємодію з Католицькою Церквою Норвегії та місцевим духовенством, виборюючи право української церковної спільноти в Норвегії на своє автономне існування – за підтримки цілої низки місцевих громадських діячів, а особливо пані Лілії Грубе, члена церковної ради Собору Святого Улава в Осло.

Продовження на 2 стор. ►

XI

ОСТАННІ ДНІ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ

Про останні дні і похорон митрополита Андрея Шептицького існують спогади Верховного Архиєпископа Йосифа Сліпого, священників Петра Кривзи-Жевуського і Йосифа Кладочного із оточення митрополита Андрея, які доповнюються таємними документами радянських спецслужб.

Згідно із свідченням о. Йосифа Кладочного, вже у вересні [1944 р.] хвороба митрополита Андрея почала прогресувати і йому дошкуляла сильна біль і поступово відмовляли руки. Потім він занедужав на грип, і це дало ускладнення на серце. Про тяжкий стан митрополита Андрея знали і за його здоров'я, згідно з розпорядженням архиєпископа Йосифа Сліпого, вірні молилися по церквах м. Львова. Хворий майже ніколи не залишався наодинці. Він був за-

безпечений постійною лікарською опікою завдяки чергуванню лікаря Василя Кархута і догляду сестер з медичною освітою із Згромадження Милосердя св. Вінкентія та з Чину Святого Василя Великого. Коло нього постійно перебував рідний брат ігумен Святоуспенської Унівської студитської лаври Климентій Шептицький і кімнатний братчик, студит Атанасій Кольбенка, що був з Митрополитом протягом 15 років.

Продовження на 3 стор. ►

Андрей Шептицький у митрополичих палатах. Львів, 1930-ті роки.

НОРВЕГІЯ – НОВЕ ДУШПАСТІРСТВО

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

В отця Івана є дар – вміння бачити Бога у простих щоденних речах. Отець Іван Мачужак має дуже ґрунтовну німецьку теологічну школу і може брати участь у глибоких філософських дискурсах різними мовами, але у його недільних проповідях навчаєшся простоті, любові до ближнього і до громади, навчаєшся приймати себе як дочку/сина Божого. Його приклад покладання на Божу Волю і довіра до Бога у повсякденному житті стали натхненням для багатьох з нас. Нам буде бракувати паломницьких поїздок з о. Іваном Мачужаком, під час яких він познайомив парафіян з о. Робертом, монахом-трапістом ордену цистерціанців, який мешкає віддалено у горах і відомий своєю побожністю та іншими харизмами далеко поза межами Норвегії. Часто на теренах цієї північної країни багато з нас переживає упадок і втрату сил, духовну пустелю серед чужого обряду, а ці реколекційні зустрічі з о. Робертом

Отець Іван Мачужак з українською громадою в Осло

та паломницькі поїздки з о. Іваном додавали сили йти, давали віру та надію.

Хочемо від імені всієї нашої церковної спільноти подякувати отцю Івану Мачужаку за його натхненну душпастирську працю, за його час для нас та зустрічі, за глибокі недільні проповіді, організацію паломницьких та реколекційних поїздок, віддане служіння заради розбудови парафії. Дякуємо за те, що вчили нас своїм прикладом служити у простоті кожного дня. Дякую й за те, що були для мене особисто моїм духовним наставником.

Завдяки копіткій пасторальній праці отця Івана були створені українські греко-католицькі душпастирства у Швеції та Данії, де зараз українці мають свого пресвітера о. Мирослава Костіва (<https://sites.google.com/site/ukrainskacerkvashvecja/>)

та о. Василя Тиховича (<http://www.ukrcerkva.dk>). І ось із Божої Волі та наполегливого наставництва отця Івана тепер українці у Норвегії також мають свого пре-

світера – о. Мирона Куспися.

Отець Мирон отримав духовну освіту у Норвегії та в Україні, навчався на теологічному факультеті з осені 2012 року. Восени 2015

року став дияконом візантійської традиції, висвячений у Мюнхені єпископом Петром Криком.

Для «ХГ» Юлія Підлісна, Ірина Сабор

ХТ

▲ В червні 2017 Гелена Крістенсен зустрілася з похилими українцями – жертвами нападу Росії на Україну. Сказала потім: «Це мені відкрило очі»

У березні 2017 року модель відвідала Україну в рамках своєї співпраці

з агенцією ООН у справах біженців (УВКБ ООН), де зустрілася з внутрішньо переміщеними людьми. Вона також познайомилася з Олегом Горбачовим, лідером групи волонтерів, який, ризикуючи власним життям,

ДАНСЬКА СУПЕРМОДЕЛЬ УКРАЇНИ

Відома данська супермодель і фотограф Гелена Крістенсен опублікувала на своїй сторінці в Instagram, за якою стежать 234 тисячі осіб, посилання на кампанію зі збору коштів для будинку для літніх людей в Україні. Організатори фандрейзера (англ. Fundraising – процес залучення грошових коштів та інших ресурсів, які організація не може забезпечити самостійно-Вікіпедія) намагаються допомогти людям похилого віку, що втратили свої домівки в результаті війни на сході України.

евакуював із Алчевська бабусь і дідусів, для яких тепер допомагає збирати кошти Крістенсен.

Гелена Крістенсен використовує свою творчість як фотографа, щоб розповідати історії і зміцнювати голоси переміщених людей, ідеться на сайті УВКБ ООН. Модель поділилася своїми спостереженнями і роздумами від поїздки в Україну в матеріалі, опублікованому на англomовному сайті Mamamia.

«Старі люди можуть бути так легко забуті та занедбані, особливо в надзвичайних ситуаціях, – пише Крістенсен. — Моя місія полягає в тому, щоб нагадати світові, що ці стійкі старі чоловіки і жінки терміново потребують і заслуговують на нашу допомогу, щоб відновити свої домівки».

У рамках фандрейзера, якому сприяє модель, уже зібрано більше 27 тисяч доларів, і завдяки цим коштам

зроблено перший внесок на будинок для внутрішньо переміщених людей похилого віку. «Коли падають бомби, молодші люди можуть втекти. Але як часто ми думаємо про людей похилого віку, неповносправних і слабких, тих, хто так часто залишається поза увагою і занедбані під час конфліктів?» – намагається нагадати про важливе Крістенсен.

«Голос Америки»

Думи мої...

Ми є свідками того, як дуже часто людей захоплюють розповіді про останні часи, припущення, що буде зі світом і людством. Бачимо, що час від часу навіть з'являються різні «пророцтва» про те, коли має настати кінець світу. Така інформація багатьох людей може вводити в непевність і збентеження. Це показує, що кожна людина все-таки має страх перед останніми часами. Та якщо не живе з Богом і за Його словом, то небезпідставно, часто й несвідомо, переймається, чим для неї закінчиться її зустріч із Творцем. Водночас християнин не лише не має боятися

останніх часів – для нього кінець світу є очікуваним часом зустрічі з Богом, – а й мусить щомиті усвідомлювати, що ця хвилинка унікальна й неповторна. Адже кожна мить життя відходить у вічність, саме тому вона є остання і єдина. Стараймося кожен мить нашого життя проживати як останню, яка вже залишиться такою, якою ми її проживемо. І якщо проживати кожен мить з Богом, то можливість зустрічі з Ним остаточно не буде лякати нас, а, навпаки, – тішити!

Владика Венедикт Алексійчук, «Slovo Today»

ОСТАННІ ДНІ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

Юрій Смольський,
«Митрополит Андрей Шептицький»

Крім того, його постійно відвідував архієпископ Йосиф Сліпий і хтось із духовенства з найближчого оточення (Володимир Грицай, Іван Котів, Йосиф Кладочний). Спершу митрополит Андрей щодня брав участь у літургії в каплиці, яку з ним співслужив о. Кладочний, і причащався. Коли він вже не міг рухатися, то причастя йому приносили його рідний брат Климентій Шептицький. До нього також мало не щодня приходили люди, щоб підтримати і засвідчити свою пошану і любов. Серед них була і Марія Ясеницька:

«Ми займалися моральною опікою Митрополита Шептицького, щоб він знав, що є люди, які його люблять, поважають, які б віддали все найкраще йому. Старались йому завжди живі квіти приносити. Робили все для того, щоб він знав, що український народ не забув його. Він був в тяжкому становищі і ми також, бо в 1944-му році прийшла радянська влада і дуже мало нас було у Львові, бо всі майже виїхали... Але ми старались, щоб він відчув, що ми всі близько нього і можемо допомогти. Ті люди збиралися біля Юра. Були тут не тільки львів'яни, але і приїжджали з районів, з інших областей. Разом переживали трагедію, що Митрополит Шептицький помирає. Останні дні його життя були дуже важкими. Він мав сильні болі і не міг рухатися. Сам Митрополит Шептицький був активною людиною і завжди старався щось зробити. Коли ми приходили до нього, то він старався не показувати, що йому тяжко, завжди знаходив кілька слів, щоб поговорити з нами... Казали, що він дуже мужньо себе веде і не показує, який він важко хворий».

Не зважаючи на біль і прогресуючу хворобу, через яку вже із середини жовтня навіть не міг сісти на ліжку, митрополит Андрей продовжував управління Львівською архієпархією і «підписував всі документи, а коли руками не міг володіти, то важніші документи та письма підписував в цей спосіб, що брав ручку пера в уста і, нахилений, клав в той спосіб свій підпис на документі». Він також намагався поладити питання правового статусу УГКЦ із представниками радянської влади особисто або через довірених осіб, зокрема о. Івана Котіва. Дав він і розпорядження всім парохіям розпочати збір коштів на потреби Червоної армії, адже все ще тривала II світова війна. Крім того, згідно з спогадами

о. Кладочного, Митрополит разом з братом о. Климентієм працював науково над життєписом митрополита Велямина Йосифа Рутського, більша частина праці була вже написана, проте так і не була закінчена. Коли його стан дуже погіршився, то троє священників (оо. Климентій Шептицький, Йосиф Кладочний та Іван Котів), уділили йому тайну елеопомазання.

Вночі 31 жовтня, помираючи, митрополит Андрей Шептицький вголос молився французькою та українською мовами, а потім, після паузи, в присутності священників, що жили в митрополичих палатах, промовив свої останні і, як виявилось згодом, пророчі слова про важкі часи для Церкви та її відродження:

«Наша Церква буде знищена, розгромлена большевиками, але ви держіться, не відступайте від віри, від Святої Католицької Церкви. Тяжкий досвід, який паде на нашу Церкву, є хвилевий. Виджу відродження нашої Церкви, вона буде гарніша, величніша від давньої, та буде обнімати цілий наш нарід. Україна двигнеться зі свого упадку та стане державою могутньою, з'єдиненою, величною, яка буде дорівнювати другим високорозвинутим державам. Мир, добробут, щастя, висока культура, взаємна любов і згода будуть панувати в ній. Все те буде, як я кажу. Тільки треба молитися, щоби Господь Бог і Мати Божа опікувалися нашим бідним замученим народом, який стільки витерпів, і щоби ця опіка Божа тривала вічно. Прощаюся з вами. Будьте сильні і стійкі в вірі, витривалі і ревні в служінню Господу Богу. І більше мого голосу не почувте, аж на Страшнім Суді».

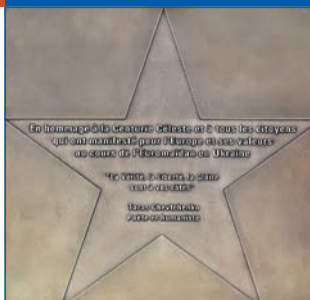
Йосиф Кладочний зазначив, що після цих слів «Митрополит замовк, і хоч жив ще до години першої тридцять вдень пополудні, то було 1 листопада 1944 року, не промовив ні до кого вже ані одного слова».

ПОХОРОННІ ЦЕРЕМОНІЇ
2–5 ЛИСТОПАДА

Вже 2 листопада тіло Митрополита, вбране в архиєрейські ризи, перенесли до катедри, яка скоро наповнилася людьми, що постійно йшли і йшли. (...) Попри домовину з тілом митрополита Андрея протягом 2,5 діб перейшли великі маси народу різних національностей і різних релігійних переконань.

▶ Продовження на 4 стор.

ЗІРКА НЕБЕСНОЇ СОТНІ У СТРАСБУРЗІ

Президент П. Порошенко відкрив пам'ятну Зірку Героям Небесної Сотні під будівлею Ради Європи. На ній є напис французькою мовою: «На честь Небесної сотні та всіх громадян, які маніфестували за Європу та її цінності під час Євромайдану в Україні. "За вас правда, за вас слава і воля". Тарас Шевченко». «Це дуже важливо, що в самому центрі Європи маємо цей монумент, присвячений Євромайдану та героям Небесної сотні», – заявив Президент. («Тверезий погляд»)

УКРАЇНЦІ РІЗКО ЗМІНИЛИ СТАВЛЕННЯ ДО УПА

Нові соціологічні опитування свідчать, що українці змінили свою оцінку діяльності УПА з негативної на позитивну. Перелом у настроях соціологи зафіксували ще в 2015 році. Експерти назвали кілька ключових причин цього процесу. На перше місце вони ставлять конфлікт на сході України, який більшість українців вважають агресією Росії. Частина українців просто проводить аналогію між бійцями УПА та добровольцями в АТО, які пішли воювати на Донбас у 2014 році. «Звичайно, радикальну зміну ставлення спричинила війна. Інакше процес йшов би довго і поступово», – заявила соціолог Ірина Бекешкіна. Проте одною з важливих стратегічних причин вона назвала викладання історії в школах незалежної України. Науковий директор Фонду «Демократичні ініціативи» Олексій Гарань не виключає, що на фоні російської пропаганди про «злих бандерівців» українці почали усвідомлювати, що радянська пропаганда проти УПА теж могла бути вигадкою. (Бі-Бі-Сі)

УКРАЇНА, ЄС, ПРОДОВОЛЬСТВО

Україна увійшла в топ-10 постачальників агропродовольчої групи товарів до країн ЄС. Про це заявила заступник міністра економічного розвитку і торгівлі Наталія Микольська. З її слів, однією з найбільших статей українського експорту є соняшникова олія, зростає експорт вершкового масла. «Україна зараз є другим постачальником вершкового масла до ЄС після Нової Зеландії, яка в світі є лідером в цій галузі», – зазначила п. Микольська. Також, за її словами, постійно зростає експорт морозива, борошна, кондитерських виробів. (УНН)

СУМНА НОВИНА З ЛИТВИ

Там 28 вересня помер «лісовий брат», політв'язень з 37-річним «досвідом» Баліс Гаяускас (1926-2017). Він і його дружина Ірена зіграли найважливішу роль у передачі на волю тексту Василя Стуса «З таборового зошита», з якого ми тільки й знаємо про останні роки поета. Вічна пам'ять Великому Другові України! В своїх спогадах Гаяускас написав, що після відновлення самостійності Литви, мета його життя та боротьби була досягнута. (Вахтанг Кіпіані, з Фейсбуку, А. Ф.)

АВСТРІЯ, ВІДКРИТЕ ОБЛИЧЧЯ

З 1 жовтня в Австрії офіційно заборонили носити в громадських місцях хустки або головні убори, які повністю закривають обличчя: переважно нікаби і бурки. Згідно з текстом закону, головний убір не має закривати обличчя від лінії волосся до підборіддя. Тому хіджаб (хустку, яка залишає обличчя відкритим) не заборонили. Крім традиційних мусульманських предметів одягу заборонили також медичні та клоунські маски, балаклави і респіратори. Їх, однак, можна носити через медичні показання, під час виконання професійних обов'язків, на народних гуляннях і карнавалах. Мусульманська громада засудила закон, заявивши, що лише незначна кількість австрійських мусульманок носить нікаб і бурку. Згідно з підрахунками, це всього лише 150 жінок на всю країну. Представники турбізнесу теж незадоволені – вважають, що заборона відлякає туристів із мусульманських країн. У Франції та Бельгії заборону на бурку і нікаб ввели в 2011 році. Аналогічний закон зараз обговорюють у парламенті Нідерландів. У Британії такої заборони немає. (Бі-Бі-Сі)

РОЗМІНУВАЛИ З ТИСЯЧІ ГЕКТАРІВ

Українські сапери з початку проведення АТО знешкодили понад 165 тисяч міно-вибухових пристроїв та очистили більше 3 тис. гектарів території. Про це повідомив речник Міністерства оборони України з питань АТО полковник Андрій Лисенко. («Укрінформ»)

КНИЖКА о. ДАЦЬКА

У Львові у Центрі Митрополита А. Шептицького презентували збірку праць о. Івана Дацька «У пошуках єдності і правди». Іван Дацько належав до найближчого оточення Патріарха Йосифа, до когорти осіб, які віддано боролися за Українську Церкву та українство в часи репресій на батьківщині та розсіяння в діаспорі. (RISU)

ОСТАННІ ДНІ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ

Йосиф Кладочний зазначає, що прийшла і група львівських євреїв на чолі з равином Давидом Кагане, які перехувалися у митрополичих палатах в час німецької окупації. Приходили віддати останню шану Митрополитові і чоловіки у радянській військовій формі. Люди, які за життя Архирея неодноразово отримували від нього і моральну, і матеріальну підтримку, вірили в те, що і після смерті Митрополит вислухає їхні прохання, тому «тіло було дослівно покрито картками з різними молитвами про ласки».

Другого листопада оо. Іван Котів та Гавриїл Костельник з повідомленням про смерть Митрополита, дату і місце похорону відвідали голову Львівської міськради П. Бойка і в кабінеті облвиконкому – С. Даниленка-Каріна. Останній, на відміну від П. Бойка, який повівся з ними надзвичайно грубо, був дуже ввічливий і саме в його особі священники просили радянську владу про дозвіл на оголошення по радіо і друк 150 повідомлень про смерть Митрополита та порядок похоронної церемонії, а також про сприяння виїзду до м. Львова на похорон духовенству із Станіславівської, Дрогобицької, Тернопільської областей і м. Перемишля, адже війна тривала і сполучення було вкрай утруднене, а в м. Львові після 18.00 год. починалася комендантська година. Даниленко-Карін відразу ж пообіцяв виконати останнє прохання, не даючи, разом з тим, гарантії про приїзд єпископів та клиру із Перемишля, що знаходився в межах Польщі. Проте і єпископ-ординарій

Перемишльський Йосафат Коциловський, і його єпископ-помічник Григорій Лакота таки приїхали до Львова і брали участь у похороні. Не було лише обох Станіславівських владик – преосвященного Григорія Хомишина й Івана Лятишевського.

5 листопада о 8 год. ранку у катедральному соборі св. Юра почалося соборне архиєрейське богослуження. У ньому взяли участь, крім греко-католицьких єрархів і понад 200 священників, архієпископ Римокатолицької Церкви Болеслав Твардовський і його помічник єпископ Євгеній Базяк, а також вірменський капітулярний вікарій монсеньйор Діонісій Кастанович. Проникливу проповідь про митрополита Андрея сказав його правонаступник Йосиф Сліпий.

Після цього, о 13.30 розпочалася багатолюдна похоронна хода по центральній частині м. Львова

за маршрутом вул. Міцкевича – Ягелонська – Легионерів – Коперніка – Сапєги – Шептицьких. Згідно спецповідомлення начальника Управління НКДБ у Львівській області О. Вороніна, про похорон можна детально відтворити порядком побудови процесії. Перед колоною несли 40 хоругв і 31 вінок з різними написами від учнів, студентів, вірних сіл, наукових працівників, медсестер, тощо, на яких до померлого Митрополита, крім офіційних звернень «Його Ексселенції», «Князю Церкви», писали: «Нашому батькові», «Батькові народу», «Другові народу» і просто «Батькові». Далі йшов «хор церкви Святого Юра» в кількості 100 чоловік (насправді ж хор семінаристів), монахині близько 200 чол., єпископи і митрополит Йосиф Сліпий, після нього несли гріб із тілом митрополита Шептицького, за яким йшов його

брат – ігумен Шептицький Климент. В кінці колони йшло понад 10 тисяч українського населення, серед якого більшість були жінки і студенти.

В 17.00 год. гріб помістили в крипту катедрального собору. Згодом у таємних документах спецслужб почали називатися й інші цифри учасників похорону і похоронної ходи: до 20 тисяч і 5 тисяч відповідно. Похід розтягнувся майже на кілометр, а крім того, багато людей стояли по обох боках вулиць, по яких проходила похоронна хода. Доповнюють картину свідчення о. Йосифа Кладочного:

«Вздвж вулиць, куди переходила процесія, стояло дуже багато людей, а навіть в парку коло університету маси людей стояли в мовчанню, віддавали честь покійному. Ані міліція, ані дружинники, ані військо не порушували порядку, а навіть старалися підтримувати його. Трамваї

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

ще тоді не ходили, але всякий рух на трасі процесії був задержаний. Заки процесія перейшла вищеназваними вулицями, пройшло майже дві і пів години».

Траур за померлим тривав до 11 листопада, а наступного дня, 12 листопада, відбулося введення на митрополичий престол правонаступника Йосифа Сліпого, який через 4 місяці разом з іншими єпископами та священниками був заарештований і вивезений з м. Львова і так ніколи за свого життя і не зміг туди повернутися. Влада почала відкритий наступ на УГКЦ, кінцевою метою якого була її повна ліквідація, як і передбачав на своєму смертному ложі митрополит Андрей.

(...) Його похорон виявився для нової влади ще одною наочною демонстрацією величезного авторитету, любові та поваги до померлого не лише українців, але й людей інших національностей, які масово прийняли участь у похоронній церемонії. Показово, що дубова домовина з прахом митрополита Андрея Шептицького залишалася у крипті собору св. Юра протягом всього радянського періоду, бо навіть після офіційної ліквідації УГКЦ ніхто не наважився її рухати і кудись переміщати. Сьогодні кожен може відвідати крипту, де покоїться прах Великого Митрополита, як і звернутися до його багатой духовної спадщини.

Світлана Гуркіна, Український Католицький Університет, фрагмент роботи «Напередодні вічності: митрополит Андрей Шептицький в останні три місяці свого архиєрейського служіння»

ВИГЛАДЖЕНИЙ ХРЕСТ

Я не дивуюся апостолам, що повтікали з Гетсиманії і покинули Ісуса самого. Якби я там був, я би теж утік. Я не дивуюся апостолам, що вони не стояли під хрестом Учителя. Вони знали що таке хрест, перш ніж Ісус був до нього прибитий. Я би теж боявся там стояти. Бо не зніс би цього виду.

Всі учні зазнали розтрощень. Вони спокисилися, тобто спіткнулися об Ісуса, і впали. Бо як це можливо, що той, хто чинить чуда, тепер ні з того ні з сього втратив цю міць? Ну бо як зберегти уповання на доброту Бога, коли дивишся на вмирання засудженого, який є близькою тобі людиною? Ісус цю втечу і згіршення

учнів передбачив, але ніколи їм не дорікав, що засумнівалися в Ньому, що покинули. Ніколи.

Хіба нас не огортає не раз сумнів, коли ми переживаємо якусь свою біду, безсилля, неможливість щось змінити? Чи не питаємо, а де ж той Бог, коли на нас падає нещастя, смерть когось близького, коли ми бачимо,

що у світі стільки війн, хвороб та інших страждань? Як не піддатися і не знеохотитися власною слабкістю, гріхами, що постійно повторюються, падіннями?

Хрест вражає. Ранить. Він гострий, як бритва. А ми вдало затупили його гостроту, одомашнили його, злагодили його гострий вигляд, розставили довкола

нього квіти, лампадки і прикрасили тканиною. Ганчірочкою обтерли його від крові й поту, а потім вилощили наждачкою і полакували блискучим лаком. Крім того, ми прикрили наготу Ісуса, аби вона нам не робила неприємно. Тепер ми з гордістю вішаємо цей хрест по стінах, немовби то була пам'ятка дав-

ніх подій. Дійшли до того, що дивимося на хрест Ісуса без страху. І нам це видається нормальним.

Але ж хрест є знаряддям страшною, потворною смерті. Він так був вигаданий, аби засуджений помирав повільно, кілька днів, та ще й у муках. Людина може мати багату уяву щодо жорстокості...

Продовження на 5 стор. ►

ВИГЛАДЖЕНИЙ ХРЕСТ

І що важливіше, то була кара, яка мала відлякувати інших. Смерть від меча, порівняно з хрестом, це... ну чиста тобі приємність. Швидко, чітко і безболісно. На хресті людина задихається повільно. Кожний вдих пов'язаний із жакливим болем суглобів і м'язів. Мирру з вином давали не для того, щоби зменшити біль, а щоби засуджений не втратив притомності. Якби він був непритомний, йому було би легше. Господь Ісус був притомний до кінця без пиття мирри з вином, але в кінцевому підсумку задихнувся на хресті, бо вже не мав сил підводитися, аби зачерпнути повітря. Кілька слів, сказані Ним із хреста, були надлюдським зусиллям.

Мало того, до хреста людину прибавали голою. Бо ж потрібно було якнайбільше її принизити, висміяти, зневажити, «розчоловічити». Господь Ісус висів на Голготі нагий. Наставник, учитель, той, хто воскресив Лазаря, той, який казав, що Він є Сином Отця.

Саме через це учні й не

стояли під хрестом, і багато хто з них повтікали після Його смерті до своїх домів. У їхніх головах не могли суміститися вигляд упокореного і голого Господа з Його попередньою славою, тріумфом і Божою любов'ю. Вони були перед цим безпорадні. **А що можемо ми? Чи нам легко це зрозуміти? Як ми реагуємо, коли нам, віруючим, зустрічається якась зло? Чи не звинувачуємо ми в цьому Бога? Чи не гадаємо, що як ми віруємо, то нам не повинні випадати нещастя, а має бути одне лиш «помазання» на всі зручності життя? Якщо Бог добрий, то Він же мусить захищати нас від страждань і зла? Нам важко поєднати існування Бога зі стражданнями і злом.**

На хресті видно, які серйозні наслідки має гріх, якщо його виправлення вимагає такої жертви. Ми легко дивимося на гріх, легкоковажимо ним, легко виправдовуємося, що нічого такого, що якось там буде, що всі так роблять. Бо ми не усвідомлюємо, що це означає – відвернутися від Бога. Ми не тільки

відвертаємося від Нього, ми руйнуємо лад, перевертаємо світ догори ногами, впроваджуємо хаос і руйну. Вочевидь, цього одразу не видно. В цьому полягає облуда і привабливість гріха. Наслідки проявляються в належний час. А ми гадаємо, що нічого особливого не відбувається.

Перші люди проявили непослух Богові, хоч їм було добре. Вони мали все, і все було приємне, і без труду. Але вони захотіли більше, ніж мали. Й не послухали Бога, переступили межу. Ісус проявив послух Отцеві попри те, що це геть не було для Нього приємне, що Йому було боляче. І то не інтенсивністю страждань і жорстокості Христос нас викупив, а тим, що був вірний Отцю і тому, що сам казав, попри страждання.

На хресті також видно, якою великою є любов Бога-Людини, котрий зносить страждання заради нас. Яку ж велику ціну має людина, яка вона велика в очах Божих, кожен з нас, також і той, хто розпинав, плював

і висміював, якщо Христос помер за всіх?

Є така подія у Євангелії, яка певним чином заповідає хрест і пояснює його значення. Ісус разом з учнями переправляється через Галилейське озеро до Гадаринського краю, тобто до поган. По дорозі їм випадає буря, учні сповнені переляку і паніки. Після того як буря стихла, вони дістаються берега. Там Ісус виганяє злого духа, точніше кажучи – цілий легіон, із навіженого чоловіка, який жив у гробах, кричав, ранив себе, був обтяжливий для своїх побратимів. Але Христос виганяє злих духів не так, як завжди. Він посилає демонів у стадо свиней, які кинулися в озеро і потопилися. Дві тисячі гарних, дорідних вгодованих тварин, які цілком надавалися на харч. Один звільнений коштував цілого стада, двох тисяч голів. Увесь прожиток тамтешніх мешканців! Побачивши що сталося, здоров'я людини вони визнають чимось очевидним, а найбільше засмучуються через втрачених свиней.

▼ Продовження. Початок на 4 стор.

Швидко підбивають ризику втратам і прибуткам. Ну і хто би цього не зробив? Здоров'я тіла і духа однієї людини, якогось скаженого, вартувало такої ціни, таких втрат? Це ж абсурд. Тому вони просять Ісуса полишити їхній край, ну Він це і зробив. У будь-якому разі, Ісус потрудився там з'явитися для порятунку однієї людини, а ціна її врятування була висока.

Що найточніше перевіряє істинність моєї віри у Розп'ятого і якість мого християнства? Відповідь на отаке питання: чи я спроможний повірити, що Ісус зазнав би того самого страждання і смерті для мене одного, подібно як зробив це для одержимого з Герази? Чи вважаю я, що був би вартий цього? Чи я аж настільки важливий в очах Божих? Ісус помер за мене – чи тільки за людство і світ? Бо якщо тільки за людство, то хрест і надалі буде для мене тільки відполірованим предметом.

**Даріуш Пюрковський SJ,
подано за CREDO**

З Катехизму УГКЦ

Переображення сотвореного світу звершиться співдіянням Бога і людини. Тоді відкрититься велич Божого задуму щодо творіння. Про цей переображений світ, «нове небо і землю нову» (Од. 21, 1), свідчить апостол Павло: «Те, чого око не бачило й вухо не чуло, що на думку людині не спало, те наготовив Бог тим, що Його люблять» (1 Кр. 2, 9).

Воскресіння мертвих, як і сотворення, є виявом Божої творчої сили. У воскресінні Христос введе людину з-під влади

смертного тління. «Сіється в тлінні, а встає у нетлінні; сіється в безчесті, а встає у славі; сіється в безсиллі, а встає у силі; сіється тіло тваринне, а постає тіло духовне [...] Мусить бо це тлінне одягнутися в нетління, і це смертне одягнутися в безсмертя» (1 Кр. 15, 42–44.53). Святий Григорій Ніський зазначає: «Бог Сам воскрешає з'єднану з Ним людину, спочатку відокремивши душу від тіла, потім з'єднавши їх знову, – і так стається загальне спасіння буття». (244, 245)

НА ЛОЖІ СТРАЖДАНЬ

З християнської точки зору, кожен із нас повинен співпереживати та співстраждати з хворою людиною, оскільки це є один із видів нашої любові до ближнього. Для цього потрібно насамперед довіритися Господу, який через труднощі в нашому житті закликає нас переосмислити свій життєвий шлях. Таку позицію висловив Отець і Глава УГКЦ Блаженніший Святослав на «Живому ТБ», говорячи про завершення земного життя і паліативну допомогу.

«Дуже важливо, щоб хворий та його близькі відчули солідарність Церкви і всього Божого люду, щоб у нашому болі і стражданні ми знали, що не є самі. Я хочу подякувати тим рідним і близьким, які співстраждають з членами своєї родини, які переживають біль своїх рідних. Ісус Христос навчає, що ми повинні любити ближнього. Тож співстраждати з ближнім – це один із видів нашої любові», – звернувся Глава УГКЦ до важкохворих людей і додав, що Господь є разом

з ними, усе в Його руках.

«Відчуйте, що ваше життя є в руках Божих. Лежачи на своєму ложі страждань, ви перебуваєте у Божій долоні. Відкрийте Його батьківську опіку, Його любов до себе», – закликав Блаженніший Святослав.

На його думку, причиною багатьох страждань також є недбалість, коли не рідко в медичних закладах дивляться на хворого не як на пацієнта, а як на джерело прибутку. Така бездіяльність є подібною до евта-

назії: люди, які покликані служити, просто не виконують своїх обов'язків.

Також Предстоятель УГКЦ висловився щодо знеболювання для важкохворих: «Церква вважає знеболювання навіть за допомогою сильнодіючих препаратів морально оправданим». Однак деякі люди відмовляються від знеболювання і здатні терпіти сильний біль як покуту за гріхи. Проте Церква не заохочує до такого виду покути. «Тут потрібно поступати зріло і мудро. Само-

„ Церква вважає знеболювання навіть за допомогою сильнодіючих препаратів морально оправданим „

стійно не можна вирішувати про певний вид покути і умиртвлення. Необхідно користатися з поради духовника. З точки зору паліативної опіки і допомоги, не потріб-

но боятися пацієнтам прийняти такого виду допомогу, прийняти ті «інструменти», які є доступними для стражденої людини».

ДІ УГКЦ

ЕНКАВЕДИСТИ ВІДРІЗАЛИ ПОВСТАНЦЯМ ВУХА Й НОСИ

Про страшні злочини, вчинені енкаведистами проти українців, досі відомо далеко не все. Люди десятиліттями мовчали про жахіття, що їм довелося пережити. Як-от про трагедію, яка сталася у райцентрі Рожище у 1948 році. Тоді совєти закатували десятьох упівців і кинули тіла у криницю на обійсті жилої хати. Серед жертв тієї розправи 11 лютого 1948 року виявився і рідний брат жительки села Рудка-Козинська Рожищенського району Надії Семенюк – Микола Архипчук.

Вже й війна скінчилася. З фронту прийшов хворий батько, пробув вдома місяць, і так ні разу не вийшовши з хати, згорів через хворобу легень. А Женько зник безвісти. Пізніше односельчанин, з яким разом той був на передовій, розповів, що бачив, як поряд розірвалася бомба, і Женья лишився у вирві, присипаний землею.

Аж це знову сестру Галю в МДБ у Рожище викликають.

► Як вона те все пережила? Її ж, як Колю забили, брали на опознання. Сестра була кам'яна людина. Поставили його під стіною мертвого, чи пізнає. Вона зомліла і не призналася. Той, хто проводив те опознання, сказав: «От сучка! Мліє, а правди не скаже».

Пізніше в архівах СБУ було знайдено відомості про подвиг Миколи Архипчука. Був учасником ОУН, мав псевда «Стрибок», «Яструбок». Був убитий в бою з опергрупою МДБ біля криївки на хуторі Адамівка 11 лютого 1948 року – поблизу села Кроватки Рожищенського району. З ним разом загинули районний провідник ОУН, двоюрідний брат Степан, та референт служби безпеки ОУН П. Левчук.

У ті дні було вбито ще сімох повстанців. Багатьох з них перед смертю страшно мордували, ножицями відрізали вуха, носи... А потім пускали кулі в потилиці... Пізніше усі десять тіл кати звезли у районний центр і скинули у криницю на чиемсь обійсті. З ними у колодязь полетіли і ножиці, якими чинили тортури. А зверху кинули корову, аби замести злочинні сліди.

Та не так сталося, як задумали енкаведисти. Люди одне одному таємно передавали відомості про те, де покояться останки героїв. Знала про це і Марія, Миколина мати. Тихцем навідувала «братську могилу». До колодязя ходили й інші.

► Вельми глибокий був той колодязь. Мати то вінка несе, то рушника вишитого вкине Колі. Казала, як падає, то тільки легенько пошумить.

Старенька Марія лише рік не дожила до проголошення Незалежності України. Все життя чекала, коли ж пошанують повстанців...

У 1997 році відбулося офіційне перезахоронення останків повстанців, закатованих і кинутих у рожищенський колодязь.

► Багато людей зібралось. І ми зі сестрою Галею пішли. Стали ті кості доставати, в ящики складати. Ми свого Колю пізнали по голові. Він мав зуби з дефектом, одне на одне росли. Череп був прострелений. Поклали його в трунку, туди вложили рушники і сорочку вишиту, в якій колись ходив. І понесли десять метрових трун до церкви, – продовжує свою розповідь жінка. — Колю несли мої сини Колю і Женько – назвала я їх на честь забитих дядьків...

**Наталія Кравчук,
Волинська область,
«Високий замок».
С-на авторки**

► Нас було у батьків четверо – два сини і дві дочки. Старший брат Женько пішов разом з батьком у радянську армію, – розпочинає свою розповідь бабуся. Вона довго шукає єдиний старенький знімок, на якому стоїть її брат Микола у формі з товаришем. Хоч фотокартка зблякла від часу, та на ній добре видно обличчя юного повстанця.

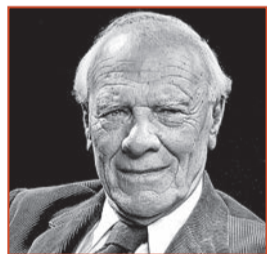
► Яюсь Микола пішов на вечорниці й не повернувся. На тих вечорницях до Колі підходили якісь хлопці і забрали його. Мав тоді 17 літ. Мати все плакала, бо думала, що його вже забили. А після вчутилося, що він у бульбашах. І тоді стали матір на Сибір вивозити, бо син в повстанцях, – згадує Надія Семенюк.

Коли по матір прийшли, мала Надійка була надворі. Хтось штовхнув її і прошепотів: «Втікай». І вона побігла в інший кінець села. А з двору вже виводили матір, білу як стіна, всю худібку, що мали. Та невдовзі Марія повернулася. Поки жінку в Рожищі тримали, вибиваючи відомості про повстанців (а вона нічого не знала), надійшла інформація, що її чоловік і син в радянській армії служать. Відпустили. Корову та коня не віддали.

► А Колі все не було. Ми жили-бідували чорно. Ще й до нас участкового на квартиру прислали, думали, може, Коля прийде. А як сестру Галю на допити в Рожище визивали! Били її там страшно, всеїка спина була чорна.

Чотири роки минуло, а від Миколи – ні вісточки.

Думи мої...

Кореспондент газети «Манчестер Гардіан» Малкольм Маґґерідж (1903–1990) про Голодомор: Села, спустошені більшовиками, були невимовно жакливі тому, що їхньому спустошенню не видно було кінця. Виглядало, ніби якась зараза прийшла на віки вічні в села. Виглядало, ніби життя селян було вирване з корінням, а самі вони лише духи, що відвідували місце, де вони колись були щасливі. Бездушні вояки, деякі з них монголи з олов'яними лицами та розкосими очима; працівники ГПУ, чепурно вдягнені і добре підготовані, часто євреї, що виконували накази диктатури пролетаріяту і нищили певніше, ніж варвари, життя й душу країни.

Без сумніву це був один із найбільших злочинів наших часів, не менший, ніж єврейська катастрофа чи вірменська масакра. Але мене завжди вражає, як люди, говорячи про великі страхіття нашого століття – Аушвіц, Гірошіму та інші, ніколи не згадують голод в Україні. Яюсь після всіх тих років ще не усвідомлено того факту, що Сталін у 1930-х роках убив набагато більше людей, ніж Гітлер винищив євреїв.

(3 інтерв'ю, яке у 1983 році з Малкольмом Маґґеріджем провів Богдан Нагайло)

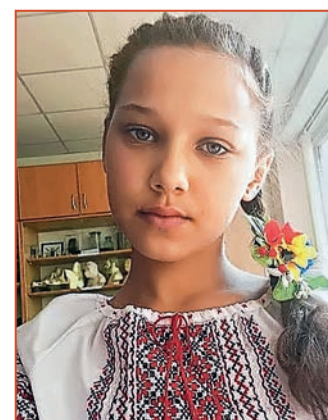
ВІРШ ДО ВОІНА

Привіт, солдате! Ти мене не знаєш,
Я – просто дівчина, живу собі, як всі.
В моєму місті тихо, не стріляють.
Але війна торкнулася душі!
Чому пишу тобі? Бо серце просить,
Бо я так звикла, і вірші, що на душі,
Я викладаю на листі!
В моїй країні сльози, біль і розпач,
І так нестримно пишуться листи.
Ти зараз там, на сході України,

Душею б'єшся на передовій,
Там дуже страшно, постріли лунають,
Та не здаєшся ти, ідеш вперед!
Ідеш у бій і остраху не маєш!
Ти борешся за волю України,
За незалежність та її життя,
І за майбутнє кожної людини,
А серед них живу і я!
Ти тільки повернись, благаю, чуєш,
Ти не лети далеко в небеса,
Бо тут, на цій землі, тебе чекають

Батьки, родина – вся сім'я.
І вся країна молиться за тебе,
Щоб швидше повертався ти живий,
І я також щодня молюся небу,
Аби в моїй країні настав мир...
Я сподіваюсь, ці рядки почуєш,
А може прочитаєш у листі,
Я дякую тобі за те, що захищаєш
Мою країну... Дякую тобі!

**Юлія Бощенко з села Крижанівка,
Одещина, 11 років**

Влітку в Бундестагу ФРН відбулося публічне обговорення теми історичної відповідальності Німеччини перед Україною. Перед дискусією з промовою виступив відомий американський історик Тімоті Снайдер. Пропонуємо переклад вибраних фрагментів його виступу.

О'кей, яке ж тут місце Німеччини, і чому це значно складніше, ніж могло видаватися? Як історик я знаю, що історія України є незнайомою, вона може видаватися складною, але це не єдина проблема. Частина проблеми пов'язана зі звичками розуму. Звичками розуму стосовно колонізації, звичками розуму стосовно агресивних воєн, звичками розуму стосовно спроб поневолити інші народи. Спроби поневолити інших, інші народи не можуть бути невинними – навіть у наступних поколіннях. Спроби поневолити інший народ, сусідній народ залишають свій слід, якщо цьому прямо не протистояти. І що гірше – нині в Європі не те середовище, де такі дискусії можуть відбуватися безсторонньо. Ми перебуваємо саме в тому моменті, коли німецькі спроби обговорити німецьку відповідальність завжди є одночасно частиною винесеної звідкись дискусії про відповідальність. Отже, ми запитуємо: чому всі ці базові речі не пам'ятаються?

Чому не завжди пам'ятають, що Україна була основою, була центром гітлерівської ідеології? Чому не завжди пам'ятають, що Україна була центром німецького військового планування? Чому не завжди пам'ятають, що українці були призначені рабами Німеччини? Чому не завжди пам'ятають, що нацистська ідеологія українців сприймала як расово неповноцінних? Чому не завжди пам'ятають, що коли ми хочемо зрозуміти Голокост, то повинні почати з України? Чому не завжди пам'ятають, що 6.5 мільйонів мешканців Радянської України загинуло в результаті німецької окупації? Є багато причин, але одна з них – це залишена колонізаторством спокуса розуму: схильність не помічати людей, яких не вважали людьми. Всі розмови про Україну як країну, яка не відбулась, або що українці не справжня нація, чи що українці поділені культурою в Deutschsprechen [німецькій поточній мові] не є чимось невинним – це спадщина спроби колонізації людей, яких не вважали людьми.

Розмірковувати про Україну, де до України застосовуються інші стандарти – ні, не ті, що це прекрасне у всіх відношеннях місце, навпаки: в тому сенсі, що ніколи не було укра-

ІСТОРИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НІМЕЧЧИНИ ПЕРЕД УКРАЇНОЮ (ч.3)

◀ Руїни Успенського собору

їнського народу чи ніколи не було української держави – і коли ці речі вмонтовані в німецьку мову без прямої конфронтації з німецькою ж спробою поневолення українців, розмірковувати про Україну такими словами не є невинним, такі слова в Німеччині мають бути історично відрефлексовані.

Тут зі всім цим є особлива проблема, про яку я згадаю лиш коротко, але все ж спробую трохи сказати. Спокуса для німців уникнути відповідальності – яка сама собою завжди є великою – захоплюється саме російською зовнішньою політикою. Саме так, російська зовнішня політика полягає в тому, щоб поділити історію Радянського Союзу на дві частини: добру частину, яка є російською – і погану частину, яка є українською. Те, що я маю на увазі, можу підсумувати для вас швидше, ніж це робить офіційний меморандум зовнішньополітичного відомства Росії: визволення – російське, колаборація – українська. Саме так, це та лінія, якої вони дуже послідовно дотримуються, що в цій країні дає значний ефект.

Бо російська зовнішня політика розглядає німецьке почуття відповідальності як ресурс – саме як ресурс – щоб маніпулювати. І велика спокуса тут полягає в тому, що Німеччина, яка так багато зробила і яка багато в чому є такою зразковою в опрацюванні минулого, зазнає невдачі у цій центральній важливій частині стосовно України – в частині спокуси, яку пропонує Росія. Це ж так легко – слутати Радянський Союз з Russland, і це стається постійно. Але це не є невинним. Добре, російські дипломати так роблять, але жоден німець не має права так робити, жоден німець не повинен плутати Радянський Союз з Russland. Цього просто ніколи не повинно бути.

А спосіб, у який Росія розпоряджається своєю політикою пам'яті, –

це експорт безвідповідальності, це намовляння інших країн ставитись до України так, як вона сама ставить до неї. І це особливо помітно в її концепції українських націоналістів, що є реальним історичним явищем, але надзвичайно, надзвичайно роздутим в дискурсі між росіянами а німцями.

Українські націоналісти, український націоналізм був причиною – або однією з причин – Великого голодомору 1932–1933 років; український націоналізм був однією з причин терору 1937–1938 років; український націоналізм був однією з оприлюднених Сталінін причин масових депортацій мешканців радянської України після II світової війни. І український націоналізм був причиною для вторгнення Росії в Україну 2014 року. Такою є загальна генеалогія, і саме для німців в цій точці є спокуса. Бо якщо війна була лише проти націоналізму, то чому німці мають виступати проти неї? Якщо український уряд був націоналістичним, то чому ж Німеччина повинна щось робити, щоб зупинити Росію? Небезпека тут полягає в тому, що ви подумки вступаєте у своєрідний пакт Молотова–Ріббентропа, де німці погоджуються з росіянами, що у злі, яке прийшло в Україну з Берліна і Москви, будуть звинувачені українці. Це так просто, так зручно, так спокусливо сказати: «Хіба ми, німці, не достатньо просили вибачення? Хіба ми не зразок для всіх інших!».

Це ж така спокуслива пастка, щоб потрапити в неї! Але я як американець можу сказати: якщо ви неправильно зрозумієте історію колонізації і рабства, то вона може повернутися. А ваша історія з Україною – це якраз історія колонізації та рабства. І якщо залишки німецького націоналізму, які все ще у вас і зліва, і справа зустрінуться з домі-

нуванням російського – ефективного – націоналізму, якщо ви знайдете там спільний ґрунт, спільний ґрунт в тому, що «це все вина України, то чому ми повинні просити прощення, нащо ти маєш це згадувати» – то це точно становить небезпеку для Німеччини як демократії.

Тепер перейдімо до українців, і робота, яку я роблю значно частіше – це дати українцям можливість взяти на себе відповідальність за український колабораціонізм чи за українську участь у німецькій окупації. Українцям треба зрозуміти також і роль українців у сталінській політиці терору – замість тільки стверджувати, що це просто російська політика. Бо вона не була російською – вона була радянською політикою, в якій українці теж відігравали свою роль. Це історична робота для українців, яку треба зробити.

Коли минулого вересня я був в Україні, то говорячи про Бабин Яр – коли я стояв не перед вами, групою милих людей, нехай і не всі ви німці, а коли я стояв перед мільйонами українських телеглядачів, намагаючись говорити про ці речі українською мовою, – то намагався наголосити: «Ви пам'ятаєте Бабин Яр не для євреїв, ви пам'ятаєте Бабин Яр для себе. Ви пам'ятаєте про Голокост в Україні, бо це є частиною побудови відповідального громадянського суспільства і, треба сподіватися, в майбутньому функціонуючої демократії в Україні». Це стосується їх, але це також стосується і мене, і вас, і всіх нас.

Нагадування про німецьку відповідальність за ці 6.5 мільйонів смертей, спричинених війною Німеччини проти Радянського Союзу в Україні – це не для того, щоб допомогти Україні. Українці знають про ці злочини. Українці живуть із наслідками цих злочинів – діти, внуки і правнуки того покоління. Це для того, щоб допомогти Німеччині, Німеччині як демократії. Особливо в цей період історії, коли ми дивимось у вічі «брекзиту», коли маємо вибори за виборами з популістами, коли стикаємось зі зменшенням і занепадом демократичності Сполучених Штатів, – саме в цей момент Німеччина не може дозволити собі помилково зрозуміти ключові питання своєї історії. Саме в цей момент німецьке розуміння відповідальності має бути доведено до завершення. Можливо, до цього часу правильно зрозуміти свою історію було справою лиш німців. Можливо, під час Historikertreit в 1980-х історія історії Голокосту була єдиним питанням для німців. Це мають зробити німці, але наслідки є міжнародними.

Неправильне розуміння історії України в 2013–2014 роках мало європейські наслідки. Неправильне розуміння історії України тепер, коли Німеччина є провідною демократією на Заході, матиме міжнародні наслідки.

Тімоті Снайдер,
переклад Михайла Мишкала

МАЙЖЕ ЧЛЕНСТВО У ЄС

Президент Петро Порошенко нещодавно звернувся з промовою та посланням до Верховної ради; згадки про ЄС та НАТО в його виступі не лишилися непоміченими. Він зосередився на викладенні того, що можна назвати візією подальшої стратегії євроінтеграції України. У тому числі – з визначенням нових її найближчих цілей.

11.06.2017 р., вантажний термінал пункту пропуску «Ужгород-Вишне-Немецьке»; президент П. Порошенко відкриває символічні двері в Європу у перший день дії закону про безвіз з країнами ЄС. С-на: president.gov.ua

П'ЯТЬ ДОРІГ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Отже, які нові завдання Порошенко пропонує після отримання безвізу та набуття чинності Угодою про асоціацію (УА)? «Курс на ЄС та НАТО – очевидний і незворотний. Що нам треба, так це обрати найкоротший маршрут, засоби пересування і оптимальну швидкість», – запевнив Президент, запропонувавши низку ініціатив стратегічного довготермінового співробітництва з ЄС, які вже передані керівництву Євросоюзу. Окрім виконання УА, Порошенко обрав наступні завдання:

- 1) асоціація із Шенгенською зоною;
- 2) приєднання до митного союзу ЄС;
- 3) приєднання до енергетичного союзу ЄС;
- 4) вступ в дію спільного авіаційного простору;
- 5) вступ до єдиного цифрового ринку.

«Реалізація цих ініціатив фактично перетворить східні кордони України на східні кордони Євросоюзу ще до того, як ми де-юре приєднаємося до Союзу... І тоді членство стане лише формальним питанням часу», – вважає глава держави.

Що ж, давайте проаналізуємо, що в цих нових ініціативах справді нового.

АСОЦІАЦІЯ З ШЕНГЕНСЬКОЮ ЗОНОЮ

Як пояснили в Адміністрації президента, йдеться, по суті, про членство України в Шенгені. Для країни поза межами Євросоюзу такий формат має назву «асоціація з Шенгеном». Саме такі стосунки мають з ЄС Швейцарія, Ісландія або Норвегія. Це, якщо станеться, фактично означатиме руйнацію західного кордону, який стане точно таким прозорим, як кордон між Францією і Німеччиною чи Німеччиною і Польщею. Але варто замислитися, наскільки це реалістично? Швидше за все, для України це виявиться ще складнішою метою, аніж членство в ЄС. Нагадаємо, що навіть всі останні члени ЄС – Хорватія, Румунія, Болгарія – досі не набули повноправного членства у Шенгені, між ними

і рештою країн ЄС досі існує прикордонний контроль.

ПРИЄДНАННЯ ДО МИТНОГО СОЮЗУ ЄС

Нині є одна країна за межами ЄС, яка перебуває у митному союзі з Євросоюзом – Туреччина. Митний союз з ЄС означає, що країна повністю синхронізує своє митне законодавство з європейським, торгівля з країнами ЄС стає безмитною, а у зовнішній торгівлі починають діяти ті мита, що встановлені для держав-членів Євросоюзу. Наслідки такого кроку можуть виявитися неоднозначними.

Як відомо, в рамках асоціації Україна вже має поглиблену зону вільної торгівлі з ЄС, після виконання якої майже всі мита у торгівлі з ЄС будуть обнулені. Додаткових плюсів від митного союзу може бути два: **по-перше**, скасування митного контролю для руху товарів між Україною і ЄС, і **по-друге**, приєднання України до спільної зовнішньої торговельної політики ЄС.

Але при цьому треба зважати на те, що: по-перше, агропродукція з великою імовірністю залишиться винятком з дії митного союзу, в цьому разі сільгосптовари все одно проходять митний контроль. (Зокрема, такі винятки діють у митному союзі ЄС та Туреччини; також лишаються обмеження щодо торгівлі послугами.) І по-друге, синхронізація українських митних тарифів з ЄСівськими також несе ризики, і навряд чи уряд прорахував усі їхні наслідки. Адже у нас є угоди про вільну торгівлю з багатьма країнами, наприклад, пострадянського простору, з якими у ЄС немає подібних угод. Чи не дове-

деться нам розгрібати наслідки торговельного конфлікту з Казахстаном і Білоруссю? З іншого боку, ЄС має домовленості про вільну торгівлю з країнами, з якими у нас їх нема – тією ж Кореєю, і долучення до ЗВТ з ними може бути для нас цікавим. Щоправда, на практиці схема є дещо складнішою: приміром, Туреччина не автоматично приєднується до ЗВТ ЄС з Україною, а проводить окремі переговори.

Не вдаючись у деталі, яких тут багато, наразі можна обмежитися коротким висновком, що наслідки створення митного союзу з ЄС ще потребують зваженого аналізу, який досі не був оприлюднений.

ПРИЄДНАННЯ ДО ЕНЕРГЕТИЧНОГО СОЮЗУ ЄС

На відміну від попередніх, вона цілком зрозуміла і логічна. Україна є членом Енергетичного співтовариства і може розраховувати на повноцінне входження до спільного енергетичного ринку ЄС та приєднання до спільної зовнішньоенергетичної політики. Це, серед іншого, мало би передбачати і український голос в ухваленні спільних рішень про європейську енергетичну безпеку (згадаймо NordStream), і визначення української ГТС частиною європейської інфраструктури, і перенесення точки купівлі-продажу/здачі-прийняття російського газу європейським компаніям на східний кордон України, перетворюючи питання транзиту на предмет наших домовленостей не з «Газпромом», а з європейськими компаніями-покупцями. Отже, завдання амбітне і дуже потрібне, хоча стосується лише одного сектора. На шляху до інтеграції

в енергетичний союз ЄС Україні доведеться провести повноцінні реформи в енергетичному секторі.

НАБРАННЯ ЧИННОСТІ УГОДОЮ ПРО СПІЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ ПРОСТІР (САП)

Тут можна лише констатувати, що найреалістичніший шлях для нас – дочекатися завершення Brexit, бо до того моменту проблема Гібралтару на рівні ЄС навряд чи буде вирішена. Угода про САП вже погоджена, щойно питання Гібралтару щезне – вона буде підписана, особливих зусиль Києва тут не потрібно.

Тим часом нам варто працювати над двосторонніми домовленостями про «відкрите небо» з кожною країною ЄС окремо, над залученням лоукостерів, разом з визначенням стратегії розвитку аеропортів та її узгодженням з інтересами національного перевізника. Завдання непрості і в першу чергу стосуються внутрішньої роботи, а не ЄС як такого.

ВСТУП ДО ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС

Насправді тут теж виникає запитання, чи йдеться про щось дійсно нове. Угода про асоціацію вже відкрила можливості глибокої інтеграції з ЄС у цій сфері – потрібно просто виконати своє домашнє завдання з гармонізації законодавства у галузі інформаційно-комунікативних технологій, телекомунікацій, електронних послуг та торгівлі тощо. Наразі тут у нашій державі, відверто кажучи, досягнень небагато.

Можливі додаткові речі на кшталт скасування (або зменшення) плати за роумінг – річ непогана, але, по-перше, ця мета і без того вже обговорюється у рамках «Східного партнерства», а по-друге, не є такою вже великою, щоб мати стратегічне значення для відносин Україна-ЄС в цілому.

Отже, можна стверджувати, що запропоновані президентом ініціативи не несуть багато новизни, за винятком приєднання до енергетичного союзу.

Слід чітко розуміти, що якщо ми хочемо подавати заявку на вступ до ЄС, нам треба серйозно поставитися до поглиблення реформ політичної, виборчої, судової систем, прокуратури, поліції, антикорупційної, адміністративної, реформи медіасфери (суспільне мовлення) та інших, щодо яких є опір у нинішній політичній, бюрократичній та бізнес-елітах. Зламати цей опір можна за допомогою або великої «моркви» (на кшталт перспективи вступу до ЄС), або великої «палиці» – у нашому випадку це «третій Майдан», очевидно деструктивний за своїми наслідками.

Дмитро Шульга, директор Європейської програмної ініціативи, Міжнародний фонд «Відродження», подано за «Європейською правдою»